

DOELGROEPEN UIT DE 18E EEUW...

door Ruud Stam

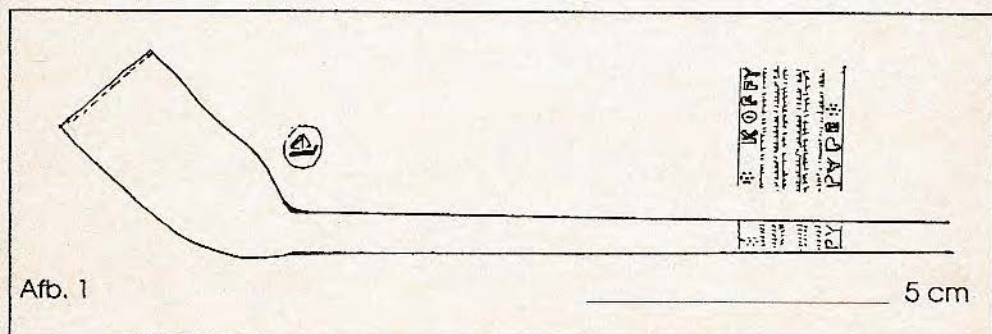
In PKN VII.25 heeft E. Nijhof Goudse pijpen uit de eerste helft van de 18e eeuw gepubliceerd met op de steel KOFFY PYPE en SCHEEPIES PYPE. Inmiddels zijn in Amsterdam meer exemplaren gevonden. Ook andere benamingen komen voor. Onderstaand is een inventarisatie opgenomen van de mij thans bekende typen.

Opvallend is dat vaak merk en opschrift een relatie met elkaar hebben, maar dat dit zeker niet steeds het geval is. Bij de "koffy pype" zien we drie verschillende merken. Deze pijp was kennelijk zo populair, dat meerdere pijpenmakers zich aan de vervaardiging gewaagd hebben. Het is niet onwaarschijnlijk, dat pijpen met een bepaald steelopschrift gemaakt zijn voor een bepaalde doelgroep. Ik stel dan ook voor deze groep pijpen aan te duiden met "Doelgroeppijpen".

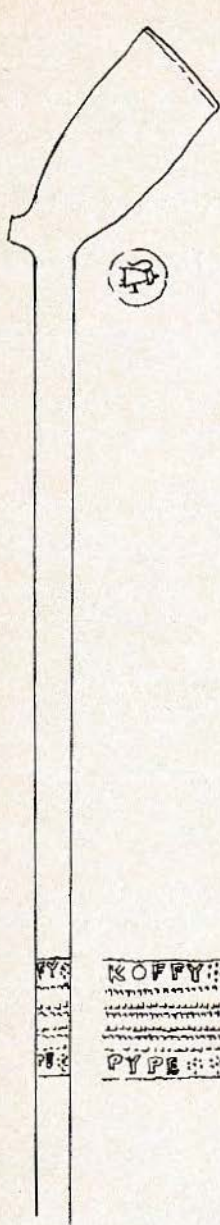
Opschrift	Merk	Vorm pijp	Merk op
KOFFY PYPE	Visser *	Trechter	Hiel
	Scheepje*	Trechter	Hiel
	Koffiekan*	Ovoïde met spoor	Ketel
	Scheepje <i>afb. 1</i>	"Zwangere tulp"	Ketel
	Koffiekan <i>afb. 2</i>	Trechter	Hiel
SCHEEPIES PYPE	Scheepje*	Rondbodem	Ketel
BAC.CHUS PYPEN	Bachus op 't vat <i>afb. 3</i>	Ovoïde	Hiel
IAGT PYPE	- <i>afb. 4</i>	-	-

(* Zie Nijhof voor afbeeldingen. Afbeeldingen 1 t/m 4: collectie Ruud Stam)

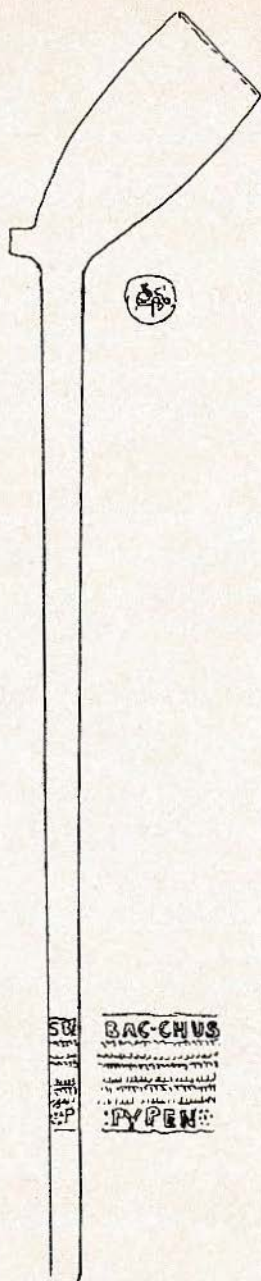
De pijpen 1 t/m 3 zijn geglaasd. Alle hebben tot de langere pijpen behoord. Geen bijmerken.

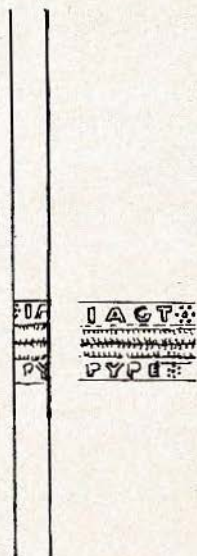
5 cm

Afb. 2

Afb. 3

Afb. 4

Als pijpenmakers komen in aanmerking:

Merk Visser:	Anthony van der Vin (1720-1746)
Merk Scheepje:	Hendrik Gerritsz van 't Anker (1721-1746) of Pieter Arijse van der Heul (1696-1750)
Merk Koffiekan:	Jacobus van der Aerde (1717-1746)
Merk Bachus op 't vat:	Pieter de Bruyn (1732-1768) of Anthony Kalf (1731-1768)

Uit het bovenstaande overzicht wordt duidelijk, dat dit type pijp alleen uit de eerste helft van de 18e eeuw bekend is. Opvallend is dat mogelijk een maker (koffy pype en scheepjes pype met merk 't scheepje) meerdere doelgroeppijpen gemaakt heeft. Gelet op de afwerking van de pijpen ging het hier om een kwaliteitsproduct passend bij een "doelgroeppijp".

Literatuur

- Meulen, J. van der, De "gecroonde roos" en andere pijpenmakersmerken van Gouda. PKN 1994.
- Nijhof, E. Twee originele pijpnamen uit de 18e eeuw. PKN VII,25, 1984

Voor het tekenwerk gaat mijn dank uit naar Jolanka van der Perk.

VOOR U GELEZEN

door Ferrie Kompier

Stenen pijpen.... iets bijzonders? Die kennen we toch al lang! Ja en nee. Ja, als het gaat om pijpaaarde, steatite, porselein en meerschium. De houten pijp kennen we, behalve van allerlei soorten hout die niet echt voldeden, nu voornamelijk in de vorm van bruyère/heidewortel. Nee, als het gaat om versteend hout. *Versteend eikenhout* om precies te zijn. Dit soort pijpen werd het afgelopen jaar voor het eerst gepresenteerd op het congres van de Académie internationale de la Pipe in St. Claude. *"De vindplaats van het prehistorische eikenwoud ligt ongeveer op een afstand van 300 km van Parijs. Het 4000 tot 6500 jaar oude hout is extreem hard, compact en zwart. Uit een blok van 300 tot 500 kg kunnen slechts zes tot tien pijpen vervaardigd worden"*, aldus het bericht in Radford's News, jaargang 21, nr. 1/99.

Toch zet ik er een vraagteken bij. Wat heet versteend? 4000 tot 6500 jaar oud lijkt me nog te jong voor echte fossiele verstening. Persoonlijk denk ik dan eerder aan kienhout zoals dat ook in Nederland in het veen wel gevonden wordt. Leuk zo'n stuk in je aquarium, want het komt niet bovendrijven. Overigens zien de pijpen op de in het blad bijgaande foto er mooi lichtbruin uit....